

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021**

A 1.

Κλήριγκ (σελ. 54)

Μέθοδος διακανονισμού, η οποία κυριάρχησε προοδευτικά στο εξωτερικό εμπόριο μετά την οικονομική κρίση του 1932. Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών. Για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.

Αγροτική μεταρρύθμιση (σελ. 42)

Η αλλαγή στο καθεστώς ιδιοκτησίας της γης. Η κατάργηση δηλαδή των μεγάλων ιδιοκτησιών και η κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονται καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες

Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (σελ. 152)

Ιδρύθηκε με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λωζάννης με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Αποτελούνταν από έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλάξιμων, καθώς και τη διευκόλυνση των ανταλλαξιμών στη μετακίνησή τους.

A 2.

α. Λάθος, β. Λάθος, γ. Σωστό, δ. Σωστό, ε. Λάθος.

B 1. (σελ. 76 σχολικό βιβλίο)

Τον Φεβρουάριο του 1862 η δυσαρέσκεια (εναντίον του βασιλιά Όθωνα) κατέληξε σε επανάσταση, με αίτημα την απομάκρυνση του βασιλιά. Στην επανάσταση συμμετείχαν κατά κύριο λόγο αξιωματικοί, άνεργοι απόφοιτοι πανεπιστημίου που δεν ήθελαν να εργαστούν στους κλάδους της αγροτικής και βιοτεχνικής παραγωγής και αισθάνονταν κοινωνικά αδικημένοι. Συμμετείχαν ακόμη και πολλά άτομα ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, τα οποία ζητούσαν ευκαιρίες για ενεργότερη συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα. Στις 12 Οκτωβρίου 1862 ο Όθων αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα.

B 2. (σελ. 92 σχολικό βιβλίο)

Το ραλλικό κόμμα (ένα από τα αντιβενιζελικά κόμματα) ήταν αντίθετο προς τον εκσυγχρονισμό. Ήταν κατά της ισχυρής εκτελεστικής εξουσίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά τα τέλη του 19ου αιώνα και όπως το απαιτούσε η μεταρρυθμιστική πολιτική των Φιλελευθέρων. Υποστήριζε ότι το Κοινοβούλιο έπρεπε να έχει ισχυρή θέση στο πολιτικό σύστημα. Στο πρόσωπο του βασιλιά, όμως, έβλεπε το σύμβολο της εθνικής ενότητας που ξεπερνούσε τα σύνορα της χώρας. Απευθυνόταν κατά κύριο λόγο στα μεσαία και κατώτερα στρώματα των πόλεων καθώς και στους μικροκαλλιεργητές, δεδομένου ότι η οικονομική

πολιτική των Φιλελευθέρων έδειχνε να ευνοεί, κυρίως, τα ανώτερα αστικά στρώματα. Ζητούσε ενίσχυση της παραγωγής και αύξηση των θέσεων εργασίας, ώστε με την οικονομική ανάπτυξη να εξευρεθούν χρήματα για εξοπλισμούς, να καταπολεμηθεί η διαφθορά και η πατρωνία των κομμάτων. Πάντως, το ραλλικό κόμμα δεν είχε κάποιο συγκροτημένο πρόγραμμα για την οικονομική ανάπτυξη.

ΘΕΜΑ Γ 1.

(σχολικό βιβλίο σελ. 21-22)

Στη διάρκεια του 19ου αιώνα, η ελληνική ναυτιλία, παρά τις περιόδους κρίσης που πέρασε και παρά τον ανταγωνισμό των υψηλού κόστους και τεχνικών απαιτήσεων ατμοπλοίων, ακολούθησε ανοδική πορεία. (πηγή) **Σύμφωνα μάλιστα με το έργο του Κώστα Κωστή, «Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας»: Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, 18ος-21ος αιώνας, «κατά την περίοδο 1830-1860 η ελληνική ναυτιλία ανασυγκροτείται από τα δεινά του Αγώνα της Ανεξαρτησίας και αναπτύσσεται με ταχύτατους ρυθμούς στη βάση της τεχνογνωσίας, των κεφαλαίων και της εμπειρίας που ήδη διαθέτει. [...] Υπολογίστηκε ότι το 1870 τα [...] ποντοπόρα πλοία ελληνικής ιδιοκτησίας είχαν σχεδόν όλα κατασκευαστεί στα νησιά και τα λιμάνια του Αιγαίου και του Ιονίου Πελάγους».** Ο αριθμός και η χωρητικότητα των πλοίων της δεν έπαυαν να αυξάνουν. Το 1840 τα ελληνικά πλοία είχαν συνολική χωρητικότητα 100.000 τόνους, ενώ το 1866 ξεπερνούσαν τους 300.000 τόνους. Η ανάπτυξη αυτή δεν ήταν αυτονόητη. Υπήρξαν έντονες αυξομειώσεις στην περίοδο κατά την οποία τα ελληνικά ιστιοφόρα αντικαταστάθηκαν από ατμόπλοια. (πηγή) **Αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του πίνακα για τον αριθμό πλοίων υπό ελληνική σημαία, 1855-1914 στο έργο του Γ.Β. Δερτιλή, Ιστορία του Ελληνικού Κράτους, 1830-1920. Εκεί λοιπόν φαίνεται ότι τα 1525 ιστιοφόρα του 1855 μειώθηκαν σε 1254 το 1858 για να αυξηθούν και πάλι σε 1518 το 1874. Ωστόσο το 1887 μειώθηκαν σε 859 και το 1896 σε 718, γεγονός που επιβεβαιώνει την αντικατάσταση των ιστιοφόρων από τα ατμόπλοια.** Το ίδιο χρονικό διάστημα πολλά από τα εθνικά δημόσια έργα έγιναν για την εξυπηρέτηση της ναυτιλιακής δραστηριότητας. Κατασκευάστηκαν λιμάνια και δημιουργήθηκε ένα σύστημα φάρων, που έκανε πολύ ασφαλέστερη τη ναυσιπλοΐα στις ελληνικές θάλασσες.

Οι πρωτοβουλίες και οι συγκροτημένες προσπάθειες για την είσοδο της ελληνικής ναυτιλίας στην εποχή του ατμού ξεκίνησαν μετά τα μέσα του 19ου αιώνα. Τα κεφάλαια που χρειαζόνταν για την κατασκευή ή την αγορά και τη συντήρηση των ατμοπλοίων ήταν σημαντικά, με αποτέλεσμα να ανατραπούν οι παραδοσιακές εφοπλιστικές σχέσεις που ίσχυαν για τα ιστιοφόρα και να αναζητηθούν κεφάλαια μέσω εταιρειών και ισχυρών επιχειρηματικών σχημάτων. Το κράτος, οι τράπεζες (η Εθνική Τράπεζα ιδιαίτερα) και οι εκτός συνόρων ομογενείς συμμετείχαν ενεργά σ' αυτές τις πρωτοβουλίες. Παρ' όλα αυτά, η περιορισμένη διαθεσιμότητα κεφαλαίων και ο αυξημένος επιχειρηματικός κίνδυνος ανέστειλαν την ανάπτυξη της ελληνικής ατμοπλοΐας. Η παρουσία της άρχισε να γίνεται αισθητή μόλις την τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα. Τα 97 ελληνικά ατμόπλοια του 1890 έγιναν 191 το 1901 και 389 το 1912. (πηγή) **Αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του πίνακα για τον αριθμό πλοίων υπό ελληνική σημαία, 1855-1914 στο έργο του Γ.Β. Δερτιλή, Ιστορία του Ελληνικού Κράτους, 1830-1920. Έτσι, τα μόλις 20 ατμόπλοια του 1874 έγιναν 82 το 1887 και 127 το 1896, δηλ. στην τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αι, για να φτάσουν στα 407 το 1914.** Η ανάπτυξη αυτή στηρίχθηκε στην κυριαρχία Ελλήνων επιχειρηματιών στις μεταφορές στην περιοχή του Δέλτα του Δούναβη αλλά και στην κίνηση στο ίδιο το ποτάμι.

Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, οι καταστροφές που προκάλεσε αλλά και οι μεγάλες οικονομικές και πολιτικές αλλαγές που έφερε στα κράτη του Ευξείνου Πόντου, μετέβαλαν

για μια ακόμα φορά τα δεδομένα. Το 1919 ο ελληνικός εμπορικός στόλος είχε υποδιπλασιαστεί, σε σχέση με το 1914. Στην ουσία χρειάστηκε μια νέα αρχή.

ΘΕΜΑ Δ1

(σελ. 160-161 σχολικό βιβλίο)

Η Σύμβαση ανταλλαγής των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας προέβλεπε την αποζημίωση των ανταλλάξιμων προσφύγων για τις περιουσίες που εγκατέλειψαν στις πατρίδες τους, από το κράτος υποδοχής. Το έργο της εκτίμησης της αξίας των εκατέρωθεν περιουσιών που εγκαταλείφθηκαν ανέλαβε η Μικτή Επιτροπή. Για να βοηθήσει το έργο της ελληνικής αντιπροσωπείας, στη Μικτή Επιτροπή συστάθηκε το 1924 η Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών που υπαγόταν στο Υπουργείο Γεωργίας. Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της, ιδρύθηκαν κατά τόπους Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών.

Το έργο της εκτίμησης των περιουσιών προχωρούσε αργά και η δυσφορία του προσφυγικού κόσμου, που βρισκόταν σε απόγνωση, μεγάλωνε. Έτσι, υιοθετήθηκε η λύση να δοθεί μια προκαταβολή μέχρι την τελική αποπληρωμή της αξίας της περιουσίας που εγκαταλείφθηκε στην Τουρκία, αφού πρώτα το ελληνικό Δημόσιο προέβαινε σε προσωρινή εκτίμησή της. Η Εθνική Τράπεζα ανέλαβε να πληρώσει στους ανταλλαξιμους την προκαταβολή αυτή.

(πηγή) Στο έργο μάλιστα του Κώστα Κωστή, Ο πλούτος της Ελλάδας: Η ελληνική οικονομία από τους Βαλκανικούς Πολέμους μέχρι σήμερα, βλέπουμε ότι « οι οριστικές εκτιμήσεις έπαιρναν πολύ χρόνο για να γίνουν, και στο μεταξύ οι πιέσεις για την πληρωμή αποζημιώσεων αυξάνονταν και έγιναν εξαιρετικά έντονες όσο πλησίαζαν οι εκλογές του 1926. Ο Εμμανουήλ Τσουδερός, στέλεχος των Φιλελευθέρων την εποχή εκείνη, πρότεινε να δοθεί μια προσωρινή αποζημίωση στους δικαιούχους ανταλλάξιμους με ομολογίες που θα είχαν την εγγύηση του κράτους, και ως κάλυμμα τα αστικά, κατά βάση, κτήματα των ανταλλάξιμων μουσουλμάνων. Με τη σταδιακή εκποίηση των κτημάτων αυτών θα μπορούσε να αποσβεσθεί το δάνειο.

Η Εθνική Τράπεζα ανέλαβε τη διαχείριση και εκποίηση αυτών των κτημάτων προκειμένου να χορηγήσει αποζημιώσεις στους δικαιούχους από το προϊόν των πωλήσεων, αλλά και από τα εισοδήματα που παρήγαν τα ακίνητα αυτά. Προκειμένου δε να καταβληθούν όσο το δυνατόν ταχύτερα οι αποζημιώσεις αυτές, παραχωρήθηκε στην Εθνική Τράπεζα το δικαίωμα έκδοσης ανωνύμων ομολογιών, εγγυημένων από το δημόσιο, οι οποίες μπορούσαν να αντιπροσωπεύουν τα τρία τέταρτα της αξίας των κτημάτων που είχαν περιέλθει στην Εθνική Τράπεζα. Με βάση αυτό το σχήμα εκδόθηκε το πρώτο δάνειο των ανταλλαξιμων και στη συνέχεια ακολούθησαν άλλα δύο. Οι πρώτες αποζημιώσεις δόθηκαν, προς μεγάλη ανακούφιση των βενιζελικών, λίγο πριν τις εκλογές του 1926».

Η προσωρινή εκτίμηση των περιουσιών έγινε με βάση τις δηλώσεις που υποβλήθηκαν στα κατά τόπους Γραφεία Ανταλλαγής. Οι αιτήσεις των δικαιούχων θα εξετάζονταν από ειδικές επιτροπές προσφύγων, συμπατριωτών των ενδιαφερομένων. Εάν θεωρούνταν ανακριβείς, προβλεπόταν αναθεώρησή τους από ένα Ανώτατο Συμβούλιο. Καθορίστηκαν επίσης τα περιουσιακά στοιχεία για τα οποία καταβαλλόταν αποζημίωση. Η προκαταβολή θα δινόταν σ' εκείνους που δεν είχαν μέχρι τότε αποκατασταθεί.

Για την οριστική εκτίμηση των περιουσιών που εγκαταλείφθηκαν στην Τουρκία συστάθηκαν Πρωτοβάθμιες Επιτροπές Εκτίμησης και Δευτεροβάθμιες Επιτροπές, για προβλήματα που ενδεχομένως θα ανέκυπταν. Με την πάροδο του χρόνου η ολοκλήρωση του έργου της εκτίμησης των περιουσιών φαινόταν όλο και πιο μακρινή. Το έργο ήταν τεράστιο και επιπλέον η όλη διαδικασία υπονομευόταν από την τουρκική πλευρά.

Σημ. Στα θέματα Γ1 και Δ1 προτιμήθηκε η διαδικασία της σύνθεσης της αφήγησης του σχολικού βιβλίου με τα στοιχεία των πηγών σημείο προς σημείο, με βάση την αφήγηση του σχολικού βιβλίου. Εναλλακτικά οι μαθητές θα μπορούσαν να αρχίσουν με την αφήγηση του σχολικού βιβλίου και να συνεχίσουν με τον σχολιασμό των πηγών, αρκεί να είναι εμφανής η σύνθεση/αντιστοιχία ανάμεσα στα στοιχεία των πηγών και τα αντίστοιχα του σχολικού βιβλίου.